

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

**«СИМВОЛІЗМ ТА СИМВОЛІКА В ОБРАЗООТВОРЧОМУ
МИСТЕЦТВІ»**

підготовки магістра

освітньої програми

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Силабус навчальної дисципліни «СИМВОЛІЗМ ТА СИМВОЛІКА В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ» підготовки магістра галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, за освітньою програмою Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Розробник: Лесик-Бондарук О. О., кандидат архітектури, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва

Протокол № _____ від _____ 2021 р.

Завідувач кафедри: (_____) Каленюк О. М.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна /заочна форма навчання	02 – Культура і мистецтво	Вибіркова 1
Кількість годин /кредитів 120 год /4	023 - Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Рік навчання 1
ІНДЗ немає	магістр	Семестр 1
		Лекції 20 /6
		Практичні 20 /4
		Самостійна робота 68 /100
		Консультації 12 / 10
		Форма контролю: залік – 3 семестр
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

ПІП **Лесик-Бондарук Оксана Олександрівна**
 Науковий ступінь **кандидат архітектури**
 Вчене звання **доцент**
 Посада **доцент кафедри образотворчого мистецтва**
 Контактна інформація: тел. **050 716 57 78**, email lesik-bondaruk@vnu.edu.ua
 Дні занять <https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-kulturi-i-mistectv>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Кожна історична епоха мала свої приховані та відкриті символи. У багатьох мистецьких творах можна віднайти приховану за допомогою символів інформацію, яку митці хотіли або закодувати від широкого загалу, або, навпаки, підштовхнути до її розкриття, або просто віддавали данину моді.

Мета та завдання даного курсу полягають у вивченні системи найбільш відомих та значних символів мистецьких творів різних епох, різних видів образотворчого мистецтва та різних стилів і напрямків, вплив символіки у творах образотворчого мистецтва на їх тлумачення, на їх історію, на особистість автора, тощо та навпаки – вплив факторів зовнішнього середовища на формування символів у творах різних мистецьких епох та цивілізацій.

Цікавий курс, що дозволить майбутнім магістрам бути компетентними у галузі тлумачення давньоєгипетських знаків та малюнків, грецьких зображень,

середньовічних загадкових істот, кольорів у християнських іконах, жестів героїв на роботах епохи Відродження та Нового часу.

2. Пререквізити – вивчення дисципліни базується на таких курсах, як «Рисунок», «Живопис», «Історія образотворчого мистецтва», «Композиція», «Кольорознавство».

Постреквізити – в процесі вивчення цієї дисципліни здобуваються знання, уміння та навички, потрібні для вивчення таких дисциплін, як Теорія образотворчого мистецтва, «Сучасне декоративне мистецтво», «Мистецтво Стародавнього Сходу», «Мистецтво античності», тощо.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета та завдання даного курсу полягають у вивченні системи найбільш відомих та значних символів мистецьких творів різних епох, різних видів образотворчого мистецтва та різних стилів і напрямків, вплив символіки у творах образотворчого мистецтва на їх тлумачення, на їх історію, на особистість автора, тощо та навпаки – вплив факторів зовнішнього середовища на формування символів у творах різних мистецьких епох та цивілізацій.

4. Результати навчання (компетентності):

4.1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

4.2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

4.3. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.

4.4. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Символізм та символіка в образотворчому мистецтві від найдавніших часів до VI століття.						
Тема 1. Символізм та символіка первісної доби.	13	2	2	7	2	РМГ/4
Тема 2. Символізм та символіка давніх цивілізацій.	11	2	2	7		ІРС/4
Тема 3. Символізм та символіка епохи античності.	13	2	2	7	2	РМГ/4
Тема 4. Символізм та символіка давніх народів України.	11	2	2	7		ІРС/4
Разом за модулем 1	48	8	8	28	4	16
Змістовий модуль 2. Символізм та символіка в образотворчому мистецтві від VI століття до сьогодення.						
Тема 5. Символізм та символіка ортодоксальних християн.	11	2	2	5	2	РМГ/4
Тема 6. Символізм та символіка	11	2	2	7		ІРС/4

середньовічної Європи.						
Тема 7. Символізм та символіка Західної Європи та України в добу Відродження.	13	2	2	7	2	РМГ/4
Тема 8. Символізм та символіка Західної Європи та України епохи Нового часу.	11	2	2	7		ІРС/4
Тема 9. Символізм та символіка у мистецтві ХІХ століття.	13	2	2	7	2	РМГ/4
Тема 10. Символізм та символіка ХХ століття та сучасності.	13	2	2	7	2	ІРС/4
Разом за модулем 2	72	12	12	40	8	24
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота №1						МКР/30
Модульна контрольна робота №2						МКР/30
Всього годин / Балів	120	20	20	68	12	100

Щодо практичних занять: форми роботи на практичних заняттях будуть різноманітні, а саме: окрім традиційних, плануються заняття, що проводитимуться у музеях з конкретними творами образотворчого мистецтва, творчі аналітичні завдання, що включатимуть не лише теоретичну, а й практичну частину завдань, пошукова робота, робота в малих групах (РМГ) та індивідуальні завдання студента / ІРС), модульна контрольна робота (МКР).

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Символізм та символіка в образотворчому мистецтві від найдавніших часів до VI століття.						
Тема 1. Символізм та символіка первісної доби.	11		2	7	2	РМГ/4
Тема 2. Символізм та символіка давніх цивілізацій.	11	2	2	7		ІРС/4
Тема 3. Символізм та символіка епохи античності.	11		2	7	2	РМГ/4
Тема 4. Символізм та символіка давніх народів України.	9		2	7		ІРС/4
Разом за модулем 1	42	2	8	28	4	16
Змістовий модуль 2. Символізм та символіка в образотворчому мистецтві від VI століття до сьогодення.						
Тема 5. Символізм та символіка ортодоксальних християн.	12	1	2	7	2	РМГ/4
Тема 6. Символізм та символіка середньовічної Європи.	9		2	7		ІРС/4
Тема 7. Символізм та символіка Західної Європи та України в добу Відродження.	12	1	2	7	2	РМГ/4
Тема 8. Символізм та символіка Західної Європи та України епохи Нового часу.	9		2	7		ІРС/4

Тема 9. Символізм та символіка у мистецтві XIX століття.	12	2	2	7	1	РМГ/4
Тема 10. Символізм та символіка XX століття та сучасності.	10		2	7	1	ІРС/4
Разом за модулем 2	64	4	12	42	6	24
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота №1						МКР/30
Модульна контрольна робота №2						МКР/30
Всього годин / Балів	120	6	4	100	10	100

6. Завдання для самостійного опрацювання.

В якості самостійних завдань пропонується написання наукових статей, есе, тез, рефератів, виконання наукових проектів з використанням ПК та виконання презентацій в Power Point. Наукові розробки в області “Символізм та символіка в образотворчому мистецтві” можуть бути представлені на наукових конференціях, днях науки і т.д.

Кожен студент протягом Залікового кредиту повинен виконати 2 самостійних завдання. Самостійне завдання є обов’язковими для виконання кожним студентом. Самостійне завдання повинне відповідати загальнонавчальним вимогам та вимогам, затвердженим кафедрою образотворчого мистецтва, має вміщати розкрити та обґрунтовану інформацію щодо обраної тематики. Тема самостійного завдання може бути обрана із запропонованої тематики, а може бути запропонована самим студентом та затверджена викладачем даного предмету.

За виконання одного самостійного завдання студент може максимально отримати 10 балів. Для цього самостійне завдання повинно бути виконане за всіма вимогами, правильно оформлений текст та підібрані відповідні ілюстрації, має включати всі обов’язкові структурні частини, план має бути чіткий, логічний та стислий, текст повинен бути лаконічним, максимально розкривати поставлені завдання, мають бути зроблені висновки про написане та висвітлено використану літературу. За відсутністю виконання будь-якої з вимог до написання реферату кількість балів відповідно знижується на 1.

Кожен студент може займатись науковою діяльністю, що відобразиться у написанні невеликих наукових робіт, а саме: наукові есе, статті, тези, а також у виступах на наукових конференціях, участі у різноманітних конкурсах, олімпіадах і т.д. Якщо наукове дослідження за своєю тематикою охоплюватиме одну тему, то кількість балів відповідатиме кількості балів, яка виставляється за дану тему. Якщо тематика наукової розробки охоплюватиме об’єм двох і більше тем, то і кількість балів відповідатиме балам, відведеним на їх оцінювання.

IV. Політика оцінювання

Студент іде навчатись, усвідомлюючи всю повноту навантаження, відповідальність та вмотивованість. Зі свого боку викладач забезпечує студентів максимум знань та компетентностей при різноманітних формах

роботи. Лише у випадку взаєморозуміння та взаємної відповідальності студент та викладач досягнуть максимального результату у навчанні.

Політика академічної доброчесності при вивченні даної дисципліни передбачає максимально прозорий підхід до навчання, доступності всього матеріалу, розуміння вимог викладача, розуміння результатів навчання, відповідальності студента до процесу навчання.

Студент відвідує заняття – інакше немає сенсу вибрати саме цю Вибіркову дисципліну.

У випадку, якщо студент пропускає заняття з поважної причини, він має змогу надолужити вивчений матеріал, отримавши та виконавши індивідуальне завдання студента (ІРС). ІРС оцінюється згідно оцінювання конкретного пропущеного лекційного чи практичного заняття.

Модульну контрольну роботу №1 можна перездати до терміну здачі Модульної контрольної роботи №2. Модульну контрольну роботу №2 можна перездати до терміну здачі заліку.

Завдання із самостійної роботи складаються у встановлені викладачем терміни.

Розподіл балів та критерії оцінювання.

Семінарські (практичні) заняття. На семінарському занятті студент може максимально отримати 1 бал. За присутність на семінарському занятті та наявності конспекту з повністю підготовленими відповідями на усі питання семінарського заняття студенту ставиться 0,5 бали. Ще 0,5 бали студент може отримати за відповідь протягом семінарського заняття на 1 з питань. Відповідь має бути повна, чітка і логічно побудована, з виділенням загальних проблем поставленого питання та переходом до розкриття його конкретної суті. Відповідь має бути вичерпною та не читатися з конспекту. При слабкій та несамотійній (з частим використанням конспекту) відповіді студент заробляє лише додаткових 0,2 бали. Також додаткові 0,5 балів студент може отримати за самостійну підготовку ілюстративного матеріалу, додаткового реферату; за створення дискусії по темі заняття, за цікаве обговорення бачення того чи іншого питання.

Якщо вивчення теми передбачає більше, ніж 2 години, то за кожне заняття Теми студент може максимально отримати 1 бал.

Модульна контрольна робота №1.

Аналіз та дослідження запропонованого символу чи системи символів із вивченої епохи.

Модульна контрольна робота №2.

Аналіз та дослідження запропонованого символу чи системи символів із вивченої епохи.

Модульні контрольні роботи. Протягом залікового кредиту студенти повинні виконати дві модульних контрольних роботи. Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу – 30. Модульна контрольна робота

здається усно (іноді це може бути і письмова відповідь). Максимальну кількість балів - 27-30 - можна отримати при повній і вичерпній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій та фактів, названих прізвищ, дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли чи не сприяли їх появі. 22-26 балів можна отримати при неповній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, не всіх названих прізвищ, не всіх дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли чи не сприяли їх появі. 18-21 бал студент може отримати при слабкій відповіді на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, з мінімальною кількістю названих прізвищ, з слабким уточненням дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх появі. 11-17 балів студент може отримати за умови, якщо він дає слабку відповідь на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, з мінімальною кількістю названих прізвищ, без уточнення дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх виникненню. 1-10 балів за модульну контрольну роботу студент може отримати за умови, якщо він дає дуже слабку відповідь на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, без названих прізвищ, без уточнення дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх виникненню.

V. Підсумковий контроль

При здачі заліку з курсу “Символізм та символіка в образотворчому мистецтві” студент може максимально отримати 60 балів. На найвищу кількість балів (50-60) студент повинен легко орієнтуватися в історичних, політичних, економічних та соціальних процесах, що відбувались у світі та на Україні, максимально володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, вільно обговорювати та дискутувати з усіх тем, які вивчаються протягом курсу. На кількість балів 30-49 студент повинен добре володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, орієнтуватись в історії України та світових цивілізацій. На низьку кількість балів (15-29) студент повинен володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів з випущенням деяких ключових моментів, особливостей, характеристик, прізвищ, але з обов’язковою загальною орієнтацією в історії світових цивілізацій та України та їх мистецтва. 1-14 балів студент може отримати за умови слабого знання ключових моментів історії розвитку та особливостей світової та української архітектури, живопису, скульптури, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

В результаті вивчення курсу “Символізм та символіка в образотворчому мистецтві” при здачі іспиту на найвищу кількість балів (90-100) та найвищу оцінку “відмінно” студент повинен легко орієнтуватися в історичних, політичних, економічних та соціальних процесах, що відбувались у світові та на Україні, максимально володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, вільно обговорювати та дискутувати з усіх тем, які вивчаються протягом курсу. На оцінку “дуже добре” та “добре” та кількість балів 75-89 студент повинен добре володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, орієнтуватись в історії Західної Європи та України. На “задовільну” оцінку та низьку кількість балів (60-74) студент повинен володіти знаннями про світову та українську архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів з випущенням деяких ключових моментів, особливостей, характеристик, прізвищ, але з обов’язковою загальною орієнтацією в історії Західної Європи та України та їх мистецтва. “Незадовільно” або 35-59 балів студент може отримати за умови систематичних пропусків, незнання ключових моментів історії розвитку та особливостей світової та української архітектури, живопису, скульптури, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Авермат Р. Питер Пауэль Рубенс/Р.Авермат. – М., 1977. – 274 с.
2. Алексеева Т.В. В.Л. Боровиковский и русская культура на рубеже XVIII-XIX веков / Т. В. Алексеева. – М., 1975. - 421 с.
3. Алпатов М.В. Искусство Древней Руси: Памятники XI-XVIII вв. / М. В. Алпатов. – М., 1969.
4. Анатолій Базилевич. Альбом / Упор. М. Криволапов. – К., 1976.
5. Анри Матисс: Альбом. – Л., 1978.

6. Арагон Л. Анри Матисс /Л. Арагон. – М., 1978.
7. Арнасон Г. Г. Скульптура Гудона / Г. Г. Арнасон. – М., 1982.
8. Асеев Ю. Э. Архитектура древнего Киева / Ю. Э. Асеев. – Киев, 1982.
9. Афанасьев В., Давидов Е. Українське образотворче мистецтво / В. Афанасьєв, Е. Давидов. – К., 1978.
10. Афанасьев В. А. Українське радянське мистецтво: 1960-1980 рр. / В. Афанасьєв. – К., 1983.
11. Барская Л. Г. Поль Сезанн / Л. Г. Барская. – Л., 1975.
12. Бартенев И. А., Батажкова В. Н. Очерки истории архитектурных стилей / И. А. Бартенев, В. Н. Батажкова. – М., 1983.
13. Безхутрий М. М. С. Васильківський / М. М. Безхутрий. – К., 1979.
14. Билецкий П. Украинская портретная живопись XVII-XVIII вв./ П. Билецкий. – Л., 1981.
15. Бенев О. Искусство Северного Возрождения / О. Бенев. – М., 1973.
16. Білецький П. Михайло Дерегус. Альбом / П. Білецький. – К., 1987.
17. Білецький П. Нарбут / П. Білецький. – Л., 1985.
18. Білецький П. О. Українське мистецтво другої половини XVII-XVIII ст./ П. Білецький. – К., 1981.
19. Богемская К. Г. Клод Моне/ К. Г. Богемская. – М., 1984.
20. Борозина В. Н. Жан Огюст Доминик Энгр/ В. Н. Борозина. – М., 1977.
21. Бочаров Г. Н. Художественный металл Древней Руси. X – начало XIII в./ Г. Н. Бочаров. – М., 1984.
22. Брюсова В. Г. Русская живопись XVII века / В. Г. Брюсова. – М., 1984.
23. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво 1941-1967 рр. / Б. С. Бутник-Сіверський. – К., 1970.
24. Варварецкий Ю. Становлення української скульптури / Ю. Варварецкий – К., 1972.
25. Вздорнов Г. И. Феофан Грек: Творческое наследие / Г. И. Вздорнов – М., 1983.
26. Виппер Б. Р. Проблема реализма в итальянской живописи XVII-XVIII в. / Б. Р. Виппер – М., 1976.
27. Виппер Б. Р. Итальянский Ренессанс. XIII-XVI вв.: В 2 т. / Б. Р. Виппер – М., 1977.
28. Владич Л. Василь Касіян / Л. Владич – К., 1978.
29. Водотика О. Архітектура православних храмів України: історія та сучасність / О. Водотика – Київ, 2006.
30. Герман М. Ю. Уильям Хогарт и его время / М. Ю. Герман – Л., 1977.
31. Гершензон-Чегодаева Н. М. Нидерландский портрет XV в. / Н. М. Гершензон-Чегодаева – М., 1972.
32. Гершензон-Чегодаева Н. М. Питер Брейгель Старший / Н. М. Гершензон-Чегодаева – М., 1981.
33. Данилова И. Е. Итальянская монументальная живопись: Раннее Возрождение / И. Е. Данилова – М., 1970.
34. Дворжак М. История итальянского искусства в эпоху Возрождения: В 2 т. / М. Дворжак – М., 1978.
35. Демина Н. А. Андрей Рублев и художники его круга: Сб. статей. – М., 1972.

- 36.Дмитриева Н. А. Винсент Ван Гог: Очерк жизни и творчества / Н. А. Дмитриева – М., 1975.
- 37.Дмитриева Н. А. Пикассо / Н. А. Дмитриева. – М., 1971.
- 38.Драган М. Українська декоративна різьба XVI-XVIII ст. / М. Драган. – К., 1970.
- 39.Драган М. Українські дерев'яні церкви / М. Драган. – Львів, 1937.
- 40.Дяченко И. Татьяна Яблонская. Альбом / И. Дяченко. – М., 1973.
- 41.Европейское искусство XIX в. 1789-1871: Сб. статей. – М., 1975.
- 42.Егорова К. С. Ян ван Эйк / К. С. Егорова. – М., 1965.
- 43.Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини XIX – початку XX ст. / А. А. Жаборюк. – К., 1990.
- 44.Жаборюк А. А. Мистецтво живопису, графіки на Україні в першій половині і середині XIX ст. / А. А. Жаборюк. – Одеса, 1983.
- 45.Жолтовський П. М. Малюнки Києво-Печерської іконописної майстерності / П. М. Жолтовський. – К., 1982.
- 46.Жолтовский П. М. Український живопис XVII-XVIII ст. / П. М. Жолтовський. – К., 1978.
- 47.Западноевропейская художественная культура XVIII в. – М., 1980.
- 48.Западноевропейское искусство второй половины XIX в. Сб. статей. – М., 1975.
- 49.Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д. Пам'ятники книжкового мистецтва: Каталог стародруків / Я. П. Запаско. – Львів, 1981, 1984.
- 50.Знамеровская Т. П. Веласкес / Т. П. Знамеровская. – М., 1978.
- 51.Знамеровская Т. П. Хусепе де Рибера / Т. П. Знамеровская. – М., 1982.
- 52.Золотов Ю. К. Жорж де Ла Тур / Ю. К. Золотов. – М., 1979.
- 53.Золотов Ю. К., Немилова И. С. Антуан Ватто / Ю. К. Золотов, И. С. Немилова. – Л., 1973.
- 54.Золотой век Нидерландской живописи / Сост. Н. Н. Никулин. – М., 1981.
- 55.Ильин М. А. Искусство Московской Руси эпохи Феофана Грека и Андрея Рублева / М. А. Ильин. – М., 1976.
- 56.Импрессионисты. Их современники. Их соратники. Живопись. Графика. Литература. Музыка. – М., 1976.
- 57.Искусство народов СССР. 1917-1970 гг. – Сост. О. И. Сопоцинский. – Л., 1977.
- 58.История советского искусства: Живопись. Скульптура. Графика: В 2 т. – М., 1965-1968.
- 59.Кожина Е. Ф. Искусство Франции XVIII в. / Е. Ф. Кожина. – Л., 1971.
- 60.Колпинский Ю. Д. Искусство Венеции XVI в. / Ю. Д. Колпинский. – М., 1970.
- 61.Куликова И. Экспрессионизм в искусстве / И. Куликова. – М., 1978.
- 62.Лазарев В. Н. Древнерусские мозаики и фрески / В. Н. Лазарев. – М., 1973.
- 63.Лазарев В. Н. Московская школа иконописи / В. Н. Лазарев. – М., 1980.
- 64.Лазарев В. Н. Начало раннего Возрождения в итальянском искусстве / В. Н. Лазарев. – М., 1970.
- 65.Лазарев В. Н. Новгородская живопись / В. Н. Лазарев. – М., 1982.
- 66.Лазарев В. Н. Происхождение итальянского Возрождения: В 3 т. / В. Н. Лазарев – М., 1956-1979.
- 67.Лазарев В. Н. Русская иконопись от истоков до начала XVI века / В. Н. Лазарев – М., 1983.

- 68.Лазарев В. Н. Старые европейские мастера / В. Н. Лазарев. – М., 1974.
- 69.Лазарев В. Н. Старые итальянские мастера / В. Н. Лазарев. – М., 1972.
- 70.Лапшина Н. Ф. С. Рокотов / Н. Ф. Лапшина. – М., 1959.
- 71.Лебедева Т. А. Иван Никитин / Т. А. Лебедева. – М., 1975.
- 72.Лесик-Бондарук О. О. Мистецько-архітектурний аналіз реконструкції екстер'єру Будинку митрополита Жидичинського монастиря / О. О. Лесик-Бондарук // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. - Дніпро, 2017. - Вип. 3. – С. 115-124.
- 73.Лесик-Бондарук О. О. Архітектурно-мистецькі засоби виразності у храмовому будівництві Волині XVII-XVIII ст.: аналіз художньо-декоративних розписів / О. О. Лесик-Бондарук // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. - Дніпро, 2018. - Вип.6. – С. 98-103.
- 74.Либман М. Я. Дюрер и его эпоха / М. Я. Либман. – М., 1972.
- 75.Либман М. Я. Немецкая скульптура 1350-1550 гг. / М. Я. Либман. – М., 1980.
- 76.Логвин Г., Міляєва Л., Свенціцька В. Український середньовічний живопис / Г. Логвин, Л. Міляєва, В. Свенціцька. – К., 1976.
- 77.Логвин Г.В. З глибин: Гравюри українських стародруків XVI-XVII ст. / Г. Логвин. – К., 1990.
- 78.Логвин Г.В. З глибин: Давня книжкова мініатюра XI-XVIII ст. / Г. Логвин. – К., 1974.
- 79.Лясковская О. Ф. Французская готика XII-XIV в. / О. Ф. Лясковская. – М., 1973.
- 80.Мальцова Н. Л. Французский карандашный портрет XVIII в. / Н. Л. Мальцова – М., 1978.
- 81.Мандер Карел. Книга о художниках / Карел Мандел. – Л. - М., 1946.
- 82.Матье М. Э. Искусство Древнего Египта / М. Э. Матье. – М., 1970.
- 83.Михайлишин О. Архітектура і містобудування Західної Волині 1921-1939 років / Ольга Михайлишин. - Рівне, 2013.- 352 с.
- Михайлишин О. Палацово-паркові ансамблі Волині 2-ї половини XVIII-XIX століть / О. Михайлишин. - К., 2000. - 234 с. : іл. - Бібліогр.: с. 98-109.
- 84.Міляєва Л., Логвин Г.В. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII ст. / Л.Міляєва, Г.Логвин – К., 1963.
- 85.Моздир М. І. Українська дерев'яна скульптура / М. І. Моздир – К., 1980.
- 86.Овсійчук В. А. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII ст. / В.А.Овсійчук. – К., 1985.
- 87.Прусс И. Е. Западноевропейское искусство XVII–XVIII вв. / И. Е. Прусс – М., 1974.
- 88.Рембрандт: Альбом. – М., 1981.
- 89.Ривкин Б.И. Античное искусство / Б. И. Ривкин. – М., 1972.
- 90.Рожко В. Відродження Української Православної Церкви на Волині 1917-2006 рр. / В.Рожко. – Луцьк, "Волинська книга", 2007.
- 91.Рожко В. Нарис історії Української Православної Церкви на Волині / В. Рожко – Луцьк, "Медіа", 2001.
- 92.Ротенберг Е. И. Голландская живопись XVII в. / Е. И. Ротенберг – М., 1972.
- 93.Ротенберг Е. И. Западноевропейское искусство XVII в. / Е. И. Ротенберг. – М., 1971.

94. Рубан В. В. Український портретний живопис другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / В. В. Рубан. – К., 1986.
95. Сахарова И. Алексей Петрович Антропов. 1716-1795 гг. / И. Сахарова – М., 1974.
96. Свенціцький-Святицький І. Ікони Галицької України ХV-ХVІ віків (Збірки Українського національного музею у Львові) / І. Свенціцький-Святицький – Львів, 1929.
97. Свенціцька В. І., Откович В. П. Світ очима народних митців. Українське народне малярство ХІІІ-ХХ ст. / В. І. Свенціцька, В. П. Откович – К., 1991.
98. Свенціцька В. І., Сидор О. Ф. Спадщина віків. Українське малярство ХІV-ХVІІІ ст. у музейних колекціях Львова / В. І. Свенціцька, О. Ф. Сидор. – Львів, 1990.
99. Седова Т. А. Рембрандт / Т. А. Седова. – М., 1978.
100. Селинова Т. А. Иван Петрович Аргунов. 1729-1801 гг. / Т. А. Селинова. – М., 1973.
101. Соколов Г. И. Искусство Древнего Рима / Г. И. Соколов. – М., 1971.
102. Соколов Г. И. Искусство Древней Греции / Г. И. Соколов. – М., 1980.
103. Степовик Д. В. Українська графіка ХVІ-ХVІІІ ст. / Д. В. Степовик. – К., 1982.
104. Степовик Д. В. Українське мистецтво першої половини ХІХ ст. / Д. В. Степовик. – К., 1982.
105. Тарас Шевченко. Альбом. / Упор. Д. В. Степовик. – К., 1986.
106. Тяжелов В. Н. Искусство средних веков в Западной и Центральной Европе / В. Н. Тяжелов. – М., 1981.
107. Український середньовічний живопис: Альбом. – К., 1976.
108. Чегодаев А. Д. Импрессионисты / А. Д. . – М. 1971.